

A XI-a Conferință Națională multidisciplinară – cu participare internațională,
"Profesorul Dorin PAVEL – fondatorul hidroenergeticii românești",
SEBEȘ, 2011

SEBEȘ – REPERE CRONOLOGICE

Mugurel Liviu SÂRBU

SEBEȘ - TIME USED

Sebes City falls into the category of the most important cities in southwestern Transylvania and is located in the picturesque valley of Apold. Area has been inhabited since ancient times. It shows briefly Sebes development over time. Since the end of 2000 the official title Sebes obtained from the city.

Therefore, Sebes city, both by its past and present, offers a case of settlement in southern Transylvania, is found weave interweaving of civilization and symbiosis nationalities (Romanian, Saxons, Hungarians, Roma etc.) which also confers a distinct note of city which gives the city a distinct mark on the banks of the river Sebes.

Keywords: Sebes, city, urban areas, populations of different nationalities autonomous principality Austrian domination, population trends

Cuvinte cheie: Sebeș, municipiu, așezare urbană, populații de diferite naționalități, principat autonom, dominație austriacă, evoluția populației

Localitatea Sebeș se înscrie în categoria celor mai importante orașe din sud-vestul Transilvaniei și este situată în pitoreasca depresiune a Apoldului, în amonte de vărsarea Secașului în Sebeș.

Cadrul geografic propice, așezarea sa la întrepătrunderea și pe axul unor importante căi de comunicație (15 km până la Alba Iulia și 55 km până la Sibiu), au făcut ca zona să fie locuită încă din cele mai vechi timpuri. Vestigii ale culturii materiale au fost descoperite în zonă începând cu epoca neolitică, dar mai ales din eneolitic când se

manifestă splendida cultură cu ceramică pictată de tip Petrești (localitate suburbană a Sebeșului). Mai apoi, în epoca metalelor, aici se dezvoltă importante comunități aparținând culturilor Coțofeni, Wietenberg, Noua și primei vârste a fierului (Hallstatt).

Orașul urmează modelul de dezvoltare a centrelor meșteșugărești din Transilvania cu existența a 19 bresle de meșteșugari și cu un important rol în comerțul dintre Transilvania și Țara Românească.

Este printre primele orașe din Transilvania care construiește ziduri de apărare fortificate, iar ulterior este înființat și un gimnaziu și o tipografie. Apogeul dezvoltării îl atinge în secolul XVIII, când este sediu al Dietei și al Principilor Transilvaniei.

Orașul a fost întemeiat în secolul al XII-lea de coloniștii sași veniți la chemarea regelui Ungariei, prima mențiune documentară a Sebeșului datând din anul 1224, când este amintită "Terra Sebus".

Ca și în cazul altor așezări urbane din Transilvania de sud, Sebeș-Alba a fost întemeiată de către coloniștii germani, aduși aici din nevoia consolidării dinastiei regilor arpadieni și a pazei granițelor de sud.

La așezarea lor pe aceste meleaguri, coloniștii au găsit o veche populație românească, a cărei prezență pe arealul localității Sebeș este atestată de considerabile vestigii arheologice. Aici s-au stabilit populații provenite din zona Rinului și a Moselei (regiunea Luxemburgului și a vestului Germaniei de astăzi).

Denumirea de "sași transilvăneni" provine din confuzia făcută de cancelaria regelui Ungariei, pentru care toate populațiile germane erau "saxones", "sași". Germanii din Sebeș au fost de fapt franconi de pe Rin, "Rheinfranken".

Sebeșul Săsesc a fost unul din cele mai importante orașe ale Transilvaniei medievale, devenind una din cele șapte cetăți ale țării.

La 1300 localitatea apare în documente sub denumirea Sebus, iar la 1341 este menționat "Civitas Sebus". Cert este faptul că pustiirea

tătară a impus un nou val de reconstrucție, manifestare ce se întâlnește în toate orașele transilvănene.

Patriciatul orășenesc își impune încet controlul asupra organizațiilor teritoriale săsești. În secolul al XIV-lea, apar scaunele săsești – organ de conducere administrative și juridic local. În acest context scaunul săsesc de Sebeș este amintit la 1303, fiind al doilea scaun săsesc apărut cronologic după cel al Sibiului. În fruntea sa se afla un jude regal (jude regis) și un jude scăunat (judex sedis, judex terrstris) care judeca pricinile. Arhiva scaunului din Sebeș cuprinde, cu mici excepții, documente din perioada anilor 1438-1876, constituind astfel o bogată mărturie din punct de vedere economic, social, politic juridic și administrativ privitor la activitatea desfășurată aici.

Orașul Sebeș avea ca stemă un scut cu un leu încoronat. De reținut faptul că doar orașele regale beneficiau de dreptul de a avea pe blazon și coroana.

Datorită prosperiei activității laice și eclesiastice, printr-un act regesc din 1387 se consfințește dreptul Sebeșului de a ridica ziduri, deși construcția acestora începuse probabil înainte de jumătatea secolului al XIV-lea. Acesta devine astfel, în ciuda întinderii sale reduse, primul oraș din Transilvania înconjurat complet cu fortificații din zidărie. Importanța economică a Sebeșului este dovedită

documentar prin faptul că acesta figurează printre cele cinci orașe din Transilvania, alături de Sihișoara, Orăștie, Sibiu și Brașov, care beneficiază de reînnoirea, de către regele Ungariei, a statutului breslelor. Documentul respectiv precizează că la Sebeș existau 19 bresle.

În secolele imediat următoare sporește numărul, importanța acordată și aportul breslelor la organizarea militară, administrativă și juridică a orașului.

Atacul Imperiului Otoman din 1438 găsește Sebeșul apărat de o centură de ziduri nu foarte groasă, cu turnuri și două porți. Acestea din urmă se deschid însă relativ repede, turcii intrând în cetate. Memorabilă este rezistența solitară a unuia dintre turnuri: Turnul Studentului. Armata turcă a asediat orașul, dar localnicii nu s-au predat, ci s-au adăpostit într-unul din turnurile cetății (datând din secolul al XIV-lea). Turcii au incendiat turnul și localnicii și-au găsit sfârșitul, cu excepția unui student de 16 ani care a fost vândut ca sclav. Scăpând

peste douăzeci de ani, avea să scrie o capodoperă despre moravurile, obiceiurile și portul din societatea turcă a secolului al XV-lea.

La 1485 regele Matia Corvinul acordă orașului o serie de privilegii pentru completarea fortificațiilor. Modificările cele mai importante le suferă incinta bisericii al cărui zid este supraînălțat, lucrări de mai mică anvergură, terminate în primii ani ai secolului al XVI-lea fiind efectuate și la incinta exterioară. Fortificația rămâne modestă, cuprinzând 7-8 turnuri (unul interior) și două porți prevăzute cu barbacane. Dieta Transilvaniei se întrunește de două ori în Sebeș, în 1556 și 1600.

Locul întrunirilor, Casa Zápolya, este astăzi muzeu.

După înfrângerea de la Mohács (1526) și transformarea Ungariei în Pașalâc turcesc Transilvania devine Principat autonom, sub suzeranitatea turcească. Fostul voievod, Ioan Zapolya (1510-1526), cu sprijin turcesc, este ales rege al Ungariei până în anul 1540,

disputându-și în această perioadă tronul cu Ferdinand de Habsburg. Sebeșul capitulează în fața armatelor lui Ioan Zapolya în anul 1531. La 21 iulie 1540 moare, aici, în actuală clădire a Muzeului – fost Palat princiar, lăsând ca rege moștenitor pe fiul său Ioan Sigismund, în vârstă de 14 zile. După scurt timp vin la putere austriecii.

Din anii 1563-1580 datează primele consemnări de nume ale românilor din suburbie: Petru

Nicoară, Dumitru Zoza, Petru Damian Sechel, Avram Ban, Popa Dan (primul preot ortodox cunoscut cu numele).

Principele Transilvaniei, Sigismund Báthory (1581-1602), conferă cetățenilor din Sebeș dreptul de a-și numi procurori cu putere deplină în cauzele lor de judecată, atât la forul lor ecleziastic cât și la cel civil.

Mihai Viteazul poposește la Sebeș, "oraș al Măriei Sale". Sebeșul, Orăștie și scaunul Miercurei au dat oștirii lui Mihai Viteazul 500 de pușcași.

După victoria de la Șelimbăr, Mihai Viteazul își așează tabăra la Sebeș. De aici Mihai Viteazul își face intrarea triumfală în Alba Iulia; el va stabili la Sebeș tabăra secuilor, credincioșilor săi.

Dieta de la Sebeș din 26 mai-7 iunie 1659 adoptă primul blazon al Transilvaniei.

Sebeșul este ars și devastat de atacul turcesc din 20 iulie 1661. În urma acestui eveniment au rămas neatinsse doar biserica, școala, o parte a casei parohiale și alte două case. Orașul a putut fi refăcut parțial, cu sprijinul principelui Mihai Apafi (1662-1664).

Intrarea Transilvaniei sub dominația austriacă, va însemna și o schimbare din punct de vedere politic, economic și social a provinciei, repercutându-se printr-o fiscalitate excesivă, resimțită atât la Sebeș cât și în satele aparținând scaunului de aici.

Comunitatea românească, bine consolidată, având preot și, eventual, biserică este menționată în documente la 1667, 1680, 1682. La 7 octombrie 1698 și 5 septembrie 1700, protopopul Nicolae Pop semnează actul de unire cu Biserica Romei, parohia românească scindându-se în ortodoxă și greco-catolică.

Conscripția orașului din anul 1703 consemnează, la Sebeș, 956 de români și 5 preoți, 902 germani și 7 preoți, 40 maghiari, 15 armeni, 15 sârbi, 5 evrei și 5 țigani.

În anul 1724 este menționată școală seminarială evanghelică, transformată ulterior în Latein Gramatikal Schule, apoi din anul 1750 în Școala Primară și în Gimnaziu Evanghelic Luteran din Sebeș.

Primăvara anului 1832, a adus și un mare incendiu în care a ars întregul șir de case din centrul orașului, afectând și suburbia românească.

În anul 1892, a luat ființă "Andreiana" - prima organizație a meseriașilor și comercianților români locali. Reuniunea sebeșană a funcționat până în anul 1948, contribuind din plin la lărgirea orizontului cultural și la proliferarea sentimentului patriotic printre membrii săi.

Spre sfârșitul secolului al XIX-lea existau în Sebeș următoarele școli: Gimnaziul evanghelic german, cu patru clase pentru băieți și cinci clase pentru fete, Școala primară ortodoxă română, cu șase clase și Școala maghiară confesională, cu un învățător. În anul 1886, când a luat ființă Școala primară de stat maghiară, la Sebeș locuiau 4000 de români și 200 de unguri. Prin urmare, elevii acestei din urmă școli erau în majoritatea tot români.

O prosperă activitate edilitar-urbanistică a fost înregistrată în perioada mandatelor (1907-1918), de primarul Johann Schöpp, când s-a construit noua primărie (1909), poșta veche, baia comunală, abatorul, sala de sport, casa pădurilor (azi Școala nr. 3), spitalul, uzina electrică și cazarma. Din 1897 Sebeșul este racordat la calea ferată prin construirea rutei Vințu de Jos – Sibiu, iar după 1875 este deschis și drumul pe Valea Sebeșului.

Populația orașului a evoluat în timp de la 4624 de locuitori în anul 1850 ca să ajungă în prezent la peste 30000 de locuitori.

De la sfârșitul anului 2000 orașul Sebeș a obținut oficial titlul de municipiu.

Municipiul Sebeș, atât prin trecutul său cât și prin prezent, oferă un caz de așezare din sudul Transilvaniei, în care se constată

împietirea civilizațiilor și simbioza naționalităților conlocuitoare (români, sași, maghiari, romi etc.) fapt care conferă și o notă distinctă urbei de pe malurile râului Sebeș.

Dr.Ing. Mugurel Liviu SÂRBU
Primarul municipiului Sebeș
Vicepreședintele Sucursalei Alba a AGIR